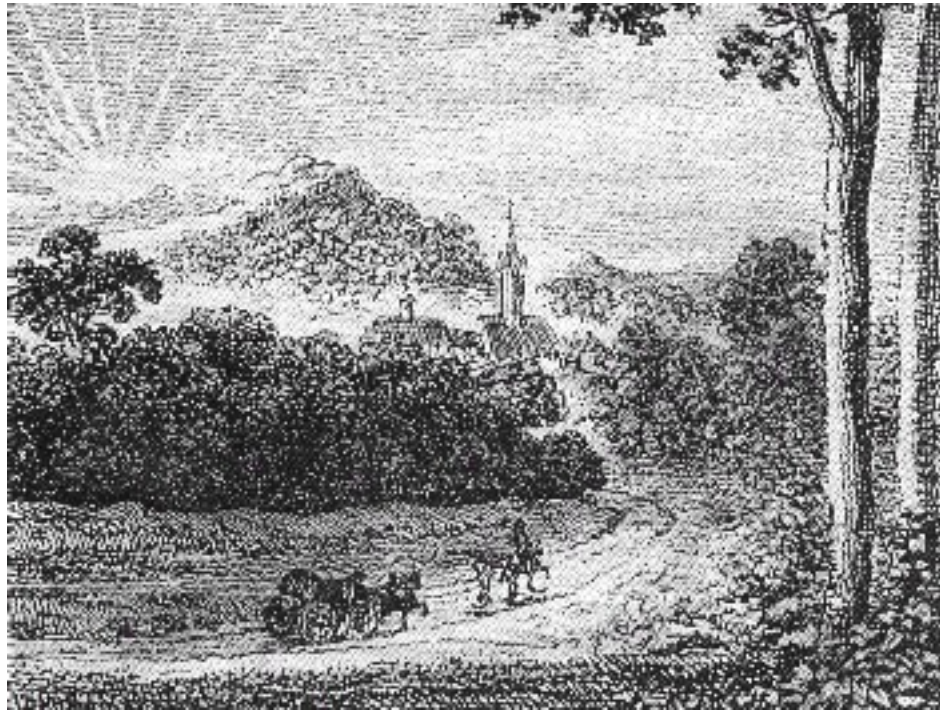

Vznik a vývoj osvietenstva v Európe

Charakteristika

Osvietenstvo je rada komplexných historických procesov, lokalizovaných v určitom bode vývoja európskych spoločností. Zahrňuje prvky sociálnej zmeny, typy politických inštitúcií, formy poznania, projekty racionalizácie poznania a praxe a rôzne technolotické premeny...

- Na osvietenstvo sa môžeme pozerat'
- cez idealizmus (ako táto filozofia zmenila svet)
 - cez skepticizmus (vlna nepokojov a násilia, ktorú so sebou doniesla)

-
- Enlightenment, Aufklärung, Lumiére, Iluminisimo, Ilustración
 - medzi 17.-19- stor. (cca)
 - Pôvod v sholastike, humanizme, renesancii, ovplyvnenie vedeckými poznatkami (Galilei, Newton) a reformáciou v Európe
 - Miesto: celé územie Európy a Amerika
 - Prejavy sa líšia podľa charakteru krajiny

-
- V Anglicku a Francúzsku sa zakladali akadémie, čitateľské spolky, filantropické združenia, slobodomurárske lóže – diskutovalo sa o ekonomike, prírode, politike v duchu nových objavov
 - Miesto teológie – humanizmus, náuka o človeku
 - Propagácia vedeckého myslenia a filozofie
 - Filozof – prototyp správneho človeka
 - Právo na individuálnu slobodu
 - Odpor proti francúzskemu kráľovi Ľudovítovi XIV
 - Odpor proti baroku, barokovým prejavom

La France Figurée sous un Globe est soutenue du Peuple

La Noblesse et le Clergé aide au premier

La Ruche représente les trois Ordres réunis

-
- V každej krajine malo odlišné prejavy
 - Anglicko: liberalizmus a deizmus
 - Francúzsko: racionalizmus a empirizmus, sloboda, rovnosť, bratstvo! –revolučné hnutie
 - Amerika: všetci ľudia slobodní a rovní
 - Nemecko: pietizmus a individuálna viera
 - Taliansko a Španielsko: bližšie k antiklerikalizmu

Anglicko:

Liberalizmus

- Liber (lat.) –slobodný
- Vznik slobodného pohľadu na svet, snažiac sa oslobodiť spoločnosť od neslobody. Základom filozofie je občan, ktorý má mať čo najväčšiu slobodu. Sloboda má byť základom spoločnosti. Kde začína osobná sloboda, končí štátna moc.

Deizmus

- Názor rozšírený v osvietenstve pripúšťajúci existenciu boha, alebo nejakého princípu, ktorý je prapríčinou sveta (vesmír stvoril), ale potom sa už o jeho vývoj nestaral. Svet sa vyvíja podľa vlastných zákonov.

René Descartes (1596-1650)

- Cartesius
/karteziánska filozofia/
- Dielo: Rozprava o metóde, Úvahy o prvej filozofii, Princípy filozofie
- *Dupito ergo cogito, cogito ergo sum*
- Telo a duch- dve rozdielne substancie, nezávislí od seba
- Vylúčil potrebu prvého hýbateľa, všetky prírodné veci = mechanizmy
- Argumenty v prospech boha:
- Kde sa v človeku vzala idea boha? Príčinou musí byť samotný boh.
- V božej podstate je zahrnutá existencia – realita v úplnosti. Nebyť boha, nemali by sme záruku existencie. Boh nemôže klamať, existencia nie je ilúzia.
- Rozum obsahuje vrodené ideály, ktoré nepotrebujú dokazovanie.

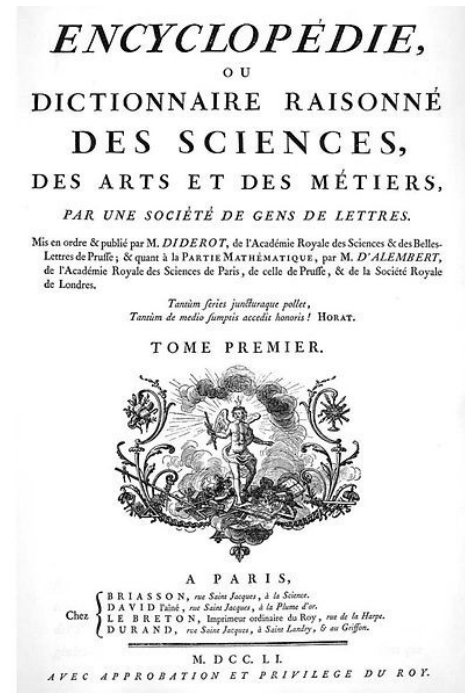
John Locke (1632-1704)

- -výrazne ovplyvnil vznik osvietenскеj filozofie
- -dielo: *Rozprava o ľudskom rozume* (1690)
- Odkiaľ ľudia získavajú svoje myšlienky a predstavy?
- Môžeme sa spoľahnúť na to, čo získavame zmyslami?
- Človek = *tabula rasa* (na ktorú píše poznatky skúsenosť)
- Skúsenosť základom poznania.
- Vnem = idea; primárna, sekundárna (nie sme schopní poznať svet)
- Model mechanického rozoznávania prirodzených

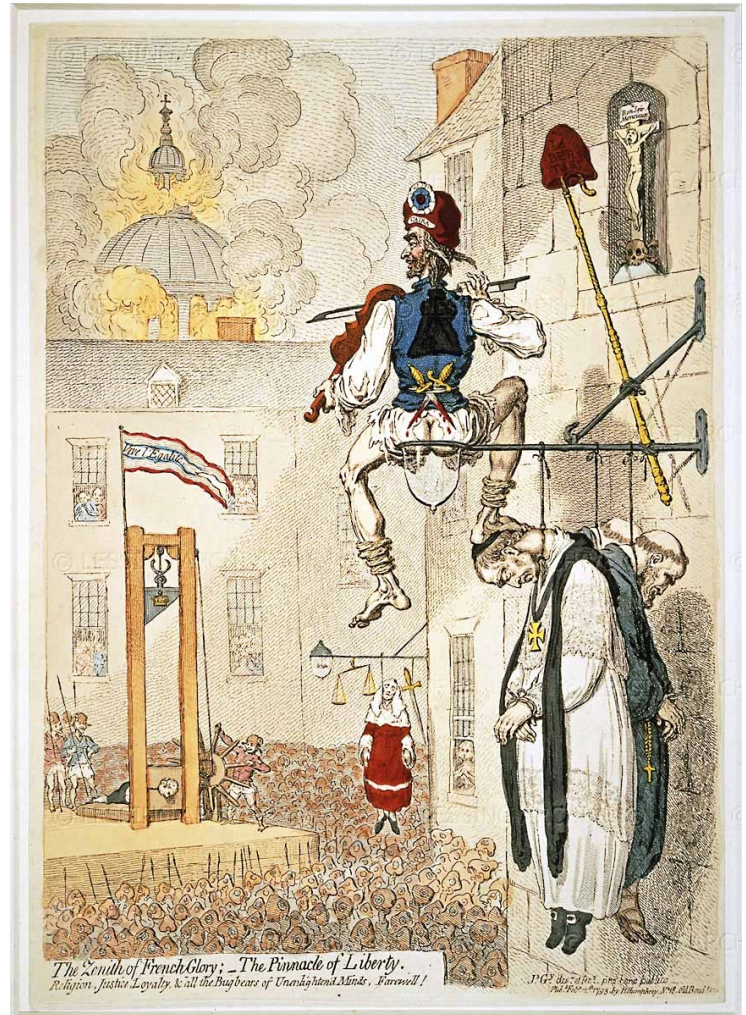
FRANCÚZSKO

- **Racionalizmus** uprednostňoval ako hlavnú poznávaciu zložku rozum a empirizmus skúsenosť získavanú zmyslami. Racionalizmus preniká do metafyziky, pretože sa od zmyslového, názorného bytia vzdáľuje a uprednostňuje nenázorné rozumové bytie.
- **Empirizmus** vychádza z aristotelovskej tradície a za jediné ozajstné bytie považuje bytie zmyslové, pretože zmysly na rozdiel od rozumu neklamú.

- Vo Francúzsku malo osvietenstvo najväčší rozkvet
- Revolučné hnutie namierené proti feudalizmu
- **Encyklopédia 1759:** Denis Diderot, Jean Baptiste le Rond d'Alembert, Paul Heinrich Dietrich von Holbach, Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau a Voltaire

-
- Holbach “Nevedomosť a strach stvorili bohov”
 - Diderot „Ľudia nebudú slobodní dokiaľ posledný kráľ nebude obesný na črevách posledného kňaza”
 - Voltaire „Každý vodca filozofickej školy bol trochu pokrívavajúcou lesnou vílou“
„Celá príroda hlása existenciu Boha“
„Ak by Boh neexistoval, museli by sme si ho vymyslieť“

-
- Vznik Veľkej Francúzskej revolúcie r. 1789
 - Jedna z príčin bola v nerovnomernom rozdelení príjmov, vysoké výdavky kráľovského dvora, absolutistická forma vlády
 - 3 stavy: duchovenstvo, šľachta (2%), roľníci a mešťania (98%)
 - Americká revolúcia (v 80-tych rokoch, boj za ľudské práva)

 - Galikalizmus – snaha o dosiahnutie autonómneho postavenia francúzskej cirkvi voči pápežovi

Jean Jacques Rousseau

- Kritizoval racionalizmus
- nový ideál prírody, späť k prírode.
- Negatívum - odvrátenie od dejín
- Pozitívum - človek sám o sebe ako pôvodný, ako vyšiel z rúk stvoriteľa
- Deizmus
- Verí v možnosť osobného boha v emocionálnom prežívaní, pričom racionálne zostáva boh neuchopiteľný
- **Rozprava o vedách a umeniach (1749)**
- **Rozprava o pôvode a príčinách nerovnosti medzi ľuďmi (1753)**

Osvietenstvo v Amerike

- Thomas Jefferson
- pod vplyvom puritánstva: snaha o lepšie usporiadanie štátu
- pod vplyvom francúzskeho osvietenstva: všetci ľudia sú podľa svojej prirodzenosti slobodní a rovní
- rovnosť politických práv a uznanie rozdielnosti ľudských bytostí
- 15. novembra 1777 - prvá ústava Spojených štátov

Nemecká osvieteniská filozofia

- Medzi anglickou a francúzskou
- Pietizmus (hlboká zbožnosť a individuálna viera)
- Predstavitelia: Christian Thomasius, Christian Wolf, Gottfried Wilhelm Leibnitz a Immanuel Kant

Škótsko

- Uplatnenie rozumu v praxi bolo obmedzené stavom a sociálnou konvenciou
- Rodina na prvom mieste
- Smithova neviditeľná ruka – snaha osobného záujmu jednotlivcov podporovať verejný záujem
- Ferguson, Millar, Henry Home a Hume

Rusko

- Panovníci Peter Veľký a Katarína Veľká (*Nakaz*; Inštrukcie)
- Alexander Radiščev v diele *Putešestvovaní iz Peterbuga v Moskvu* odmieta ruské osvietenstvo, neskôr vznik sedliackych povstaní

Panovníci – osvietenská forma vlády

- Mária Terézia, Jozef II., Leopold II. – Uhorsko, Rakúsko, Česko
 - Juraj III. Veľká Británia a Írsko
 - Gustáv III – Švédsko
 - Friedrich II. Veľký. – Nemecko
 - Ľudovít XIV. – Francúzsko
 - Peter Veľký a Katarína Veľká - Rusko

Ďakujem za pozornosť 😊

